

Bijlage 5

Verslag reactieronde concept Erfgoedbeleid Dijk en Waard 2025, Erfgoed voor onze toekomst

Inhoudsopgave

Toelichting.....	3
Reacties.....	4
'Was-wordt'-tabel.....	13

Toelichting

Het concept erfgoedbeleid Dijk en Waard 2025, Erfgoed voor onze toekomst is opgesteld in de periode september 2024 – januari 2025. Gedurende deze periode heeft intensieve participatie plaatsgevonden. Voor de stappen van het participatietraject en de uitkomsten van het traject verwijzen we naar bijlage 3 van het Erfgoedbeleid.

Reactieperiode

Vanwege de participatie en het grote aantal reacties die deze participatie heeft opgeleverd, is besloten een openbare reactieronde te organiseren. Deze periode lag tussen 21 februari 2025 en 21 maart 2025. Gedurende de reactieperiode zijn er 9 reacties binnengekomen.

Respondenten

De respondenten zijn in dit document geanonimiseerd. De namen en de contactgegevens zijn bekend bij de gemeente.

Beantwoording van de reacties

In het onderstaande document is de essentie van de reacties overgenomen. Per onderdeel van de reactie is een antwoord gegeven hoe met de reactie van de respondent is omgegaan. In sommige gevallen heeft de reactie tot aanpassing van het beleid geleid. Daarnaast zullen enkele reactie worden meegenomen in de uitvoering van het beleid.

De antwoorden op de reacties zijn opgenomen onder hoofdstuk 1.

Ambtelijke wijzigingen

Gedurende de reactieperiode hebben ook enkele adviseurs van vakafdelingen nog eens kritisch naar het concept erfgoedbeleid gekeken. Dit heeft tot enkele ondergeschikte aanpassingen geleid.

De aanpassingen die groter van aard zijn, zijn:

- a. De tekst over de subsidie voor verduurzaming van monumenten (pagina 28). In de tekst waren enkele onjuistheden geslopen. Deze zijn eruit gehaald.
- b. De tekst over de herinneringsmonumenten en de Stolpersteinen (pagina 37). De tekst is toegevoegd naar aanleiding van de plaatsing van de eerste Stolpersteine in Dijk en Waard op 19 maart 2025. Uit deze ontwikkeling is gebleken dat er behoefte is aan een kader voor herinneringsmonumenten en Stolpersteinen.
- c. De beeldbepalende en karakteristieke panden van de voormalige gemeente Langedijk waren per abuis niet opgenomen in bijlage 2 van het erfgoedbeleid Dijk en Waard 2025. Deze gebouwen en structuren zijn toegevoegd aan de lijst van beschermde monumenten en beeldbepalende en karakteristieke panden (pagina 53 t/m 62). De status van deze panden en structuren dateert uit de periode 2011-2013.

‘Was - wordt’ – overzicht

In hoofdstuk 2 is een overzicht toegevoegd met daarin per inhoudelijke wijziging, een ‘was-wordt’-overzicht. Zo is in een oogopslag te zien wat er in de tekst is gewijzigd ten opzichte van de conceptversie van het Erfgoedbeleid Dijk en Waard 2025. In deze tabel zijn de wijzigingen naar aanleiding van de reactie verwerkt. De nummers in de meest linker kolom verwijzen naar de reacties. De reacties die niet tot een wijziging hebben geleid, zijn niet in deze tabel opgenomen. De ambtelijke wijzigingen zijn ook in deze tabel opgenomen.

Reacties

Respondent (particulier/ organisatie/ vereniging/stichting)	Datum reactie	Ideeën respondent	Reactie gemeente
1 (particulier)	24 februari 2025	- Respondent vraag meer aandacht voor het industriële en mobiele erfgoed als onderdeel van het ensemble van erfgoed. - Daarnaast wordt extra aandacht gevraagd voor de werktuigen, machines en gereedschappen die het Verhaal van Dijk en Waard ondersteunen.	1 + 2. Op meerdere plekken in het erfgoedbeleid is verwezen naar de samenhang tussen de verschillende typen erfgoed en het belang beiden te waarderen en te behouden. Er wordt onderkend dat er in het concept erfgoedbeleid nog onvoldoende aandacht was voor het inzichtelijk maken van dit erfgoed. Om deze reden is een aanvulling gemaakt op het project herijking monumentenlijst. Het mobiel erfgoed, zowel varend als rollend erfgoed als gereedschappen en gebruiken worden als onderdeel van dit project in beeld gebracht. De reactie van de respondent heeft geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid. Deze is terug te vinden op pagina 29.
2 (organisatie)	24 februari 2025	- Respondent geeft, als adviseur watererfgoed van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, aan graag in contact te komen met de erfgoedadviseur van de gemeente Dijk en Waard. - Respondent verwijst tevens naar de museale ruimte van het HH Hollands Noorderkwartier in Heerhugowaard.	De erfgoedadviseur heeft contact opgenomen met respondent en een afspraak ingepland. De reactie van de respondent heeft niet geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid.
3 (particulier)	24 februari 2025	Respondent zou graag zien dat de kerk aan de Stationsweg (Heerhugowaard) behouden blijft.	De vm. gereformeerde kerk aan de Stationsweg betreft een beschermd gemeentelijk monument.

			De regels rondom de omgang met gemeentelijke monumenten zijn erop gericht het erfgoed te behouden. Ook als er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen. De reactie van de respondent heeft niet geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid.
4 (organisatie)	27 februari 2025	1. Respondent is blij te lezen dat er wordt ingezet op inclusie m.b.t. het onderwijs en erfgoed. 2. Respondent heeft waardering voor het idee om de scholen in het basisonderwijs een monument te laten adopteren. 3. Daarnaast stelt respondent een aantal tekstuele aanpassingen voor waardoor de paragraaf rondom de scholen nog beter aansluit bij de huidige situatie.	1. De gemeente waardeert de positieve grondhouding van de respondent ten aanzien van de inclusie m.b.t. erfgoed en onderwijs. 2. De gemeente waardeert het dat respondent zich kan vinden in het voorstel de basisscholen een monument te laten adopteren. Het project zal tijdens de uitvoering van het beleid verder ten uitvoering worden gebracht. 3. De opmerkingen van de respondent zijn overgenomen. De reactie van de respondent heeft geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid op pagina 35/36.
5 (particulier)	1 maart 2025	1. Respondent stelt voor om een beeld van Aris Bouwens op een mooie locatie in Langedijk te plaatsen, met aan zijn voet een van zijn westfriese gedichten. Dit zou aangevuld kunnen worden met een bankje voor de senioren en andere dorpsbewoners. Deze eer lijkt respondent echt verdiend voor 'onze' Aris.	1. Het voorstel van de respondent is een concreet project dat bij zou kunnen dragen aan de beleving van de lokale cultuur(historie) en de verbondenheid van inwoners met hun leefomgeving. In het erfgoedbeleid wordt voorgesteld dat, als inwoners een dergelijk initiatief concreet willen maken, de gemeente graag meedenkt hoe zij dat zou kunnen faciliteren en ondersteunen. De gemeente neemt op dit moment geen concrete plannen voor dergelijke initiatieven op in het beleid om zelf te ontwikkelen en uit te voeren. De gemeente is van

			mening dat dit niet tot haar taken behoort, maar moedigt de respondent aan om een voorstel te ontwikkelen. De reactie van de respondent heeft niet geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid.
6 (particulier)	5 maart 2025 en 7 maart 2025	1. In de nota is de uitwerking naar de regels, die gaan gelden voor de verschillende soorten erfgoed, niet duidelijk. Dit zijn regels waaraan inwoners zich zullen moeten houden. 2. De planning voor het opstellen van de regels is vaag. Er wordt verwezen naar 'de komende jaren'. 3. Op blz 22 in het concept staat: "Bij de uitwerking naar regels voor het omgevingsplan hebben we met name ook aandacht voor de open landschappen van gemeente Dijk en Waard, zoals de geestgronden in Sint Pancras en de verschillende agrarische gebieden (zie ook ambitie 1, stap 3)." Maar vervolgens wordt in het midden gelaten wat die aandacht inhoudt. 4. We zouden graag in de nota erfgoedbeleid zien wat de precieze definitie van geestgrond is, aangezien in de conceptnota van de erfgoedcommissie staat dat 'de geestgrond in Sint Pancras agrarisch erfgoed is'. 5. Voor het eigendom van de respondent geldt naar mening van de respondent niet dat het terrein tot de geestgronden kan worden gerekend. Het terrein is al (eeuwen)lang niet meer in gebruik als agrarische grond. Respondent verzoekt aan de erfgoedcommissie om de bestemming 'geestgronden' te onderzoeken en zo nodig te herzien.	1. Het concept erfgoedbeleid is bedoeld als richtinggevend document voor de komende jaren. Hierin is opgenomen wat de gemeente wanneer gaat doen. Een van de projecten die de gemeente in het kader van de Omgevingswet moet starten, is het opstellen van de omgangsregels voor erfgoed en het inventariseren en waarderen van het erfgoed dat in de huidige situatie nog onderbelicht is. Op dit moment is nog niet bekend tot welke regels dit leidt. Hierdoor kan de gemeente nu nog geen inzicht geven in de gevolgen voor inwoners. Gedurende de uitvoering van het beleid zullen inwoners bij het opstellen van omgangsregels voor erfgoed betrokken worden om naar hun mening te vragen. Dus op het moment dat de regels worden opgesteld en de gemeente concrete (concept)regels met inwoners kan delen, worden inwoners betrokken en geïnformeerd over de eventuele gevolgen die de regels voor hen hebben. 2. In Hoofdstuk 3, de uitvoeringsparagraaf, wordt nader ingegaan op welk project de gemeente op welk moment wil uitvoeren en afronden (pagina 44 concept erfgoedbeleid). Op deze manier geeft de gemeente zo concreet als mogelijk de planning van de uitvoering van het beleid aan. 3. Op pagina 22 wordt verder verwezen naar ambitie 1, stap 3 voor een nadere uitwerking van de betekenis van de 'extra aandacht'. Op pagina

		6. Respondent nodigt de adviseur erfgoed uit voor een bezoek aan de locatie. Er heeft tot op heden nog niet eerder een bezoek plaatsgevonden.	25 (ambitie 1 stap 3) is onder het kopje 'agrarisch erfgoed' opgenomen: <i>'De huidige kaders voor deze [geest]gronden leiden ertoe dat er onduidelijkheid is over hoe kan worden omgegaan met bebouwingswensen op deze locaties. De besloten ligging van deze terreinen maken dit erfgoed nauwelijks beleefbaar. De gronden raken daardoor ook onbekend als erfgoed en verliezen aan functionele waarde. We gaan nader onderzoeken hoe deze gronden beter benut en beleefd kunnen worden.'</i> Hiermee richt de extra aandacht zich zowel op gebruik als beleefbaarheid. 4. Het voorbeeld van respondent is heel specifiek gericht op één perceel. De tekst in het concept erfgoedbeleid is gericht op alle geestgronden in Sint Pancras. Het is bedoeld om breed te kijken naar de juistheid van de huidige definitie, hernieuwd onderzoek naar de exacte ligging en de omgang met deze gebieden. Dit punt vraagt secuur onderzoek en daarmee ook tijd. Dit is een traject dat afzonderlijk van het traject voor het vaststellen van het erfgoedbeleid zal worden doorlopen. Om de 'extra aandacht' voor de geestgronden nog verder te verduidelijken, is op pagina 25/ 26 van het concept erfgoedbeleid een passage over nader onderzoek en mogelijke gevolgen toegevoegd. 5. De geestgronden verwijzen in principe naar de herkomst van het gebruik van de gronden en niet naar het huidige gebruik. Als er momenteel geen agrarische functie meer op de gronden rust, maar er nog wel een of meerdere kenmerken van die oorspronkelijke functie aanwezig zijn, dan zijn de gronden ook aangeduid als geestgronden. Bij de uitwerking van het onder punt 4 genoemde
--	--	--	---

			onderzoek zullen de locaties die nu als geestgrond staan aangeduid in het omgevingsplan of in het erfgoedregister worden meegenomen in het onderzoek. Indien uit het onderzoek blijkt dat er gronden onjuist als geestgronden zijn aangeduid, zal dit worden aangepast. 6. De uitnodiging om de locatie te bezoeken, kwam slechts enkele dagen voor het ontvangen van de reactie op het erfgoedbeleid. ca. 3 jaar geleden als een bezoek plaatsgevonden door een adviseur van de gemeente, mw. Bon. Daarnaast is de gemeente al langer met respondent in gesprek over de mogelijkheden die er voor dit perceel zijn. De reactie van de respondent heeft geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid op pagina 25/26 onder het kopje 'geestgronden'. Hier is verduidelijkt wat wordt bedoeld met het onderzoek naar het beter benut en beleefbaar maken van de geestgronden. N.B. De respondent heeft de reactie op het erfgoedbeleid aan het college toegezonden als zijnde een zienswijze. Het reactietraject dat voor het erfgoedbeleid is ingericht is een vrijwillige reactieperiode zonder wettelijke basis. Hierdoor is er geen mogelijkheid op een wettelijke zienswijze. De reactie van de respondent wordt als een reactie op het (concept) erfgoedbeleid meegenomen.
7 (vereniging)	6 maart 2025	1. Respondent constateert dat de hieronder vermelde monumenten niet zijn opgenomen in de lijst van [beschermde] monumenten van de gemeente Dijk en Waard. Respondent verzoekt de gemeente om een drietal bijzondere	1. Het erfgoedregister, zoals opgenomen in de bijlagen bij het concept erfgoedbeleid, verwijzen naar de als rijksmonument, gemeentelijk of provinciaal monument aangewezen gebouwen, complexen of objecten. De drie door de

		herdenkingsmonumenten aan te wijzen als beschermd gemeentelijk monument. Het betreft de navolgende objecten: • Herinnering aan dokter A.V.H. Destree, huisarts in Sint Pancras van 1925 tot 1963. Het monument staat aan de A.V.H. Destreelaan schuin tegenover Dorpshuis "De Geist". • "Kloetend naar de akker" dat herinnert aan het oude Geestmerambacht als vaarpolder in het "Duizend eilandenrijk" waar naast alle inliggende dorpen ook Sint Pancras deel van uitmaakte. op zich zou nemen. Het monument staat aan de Bovenweg ter hoogte van de Molenhoeve (Magenta zorg). • "Tuinder met volle koolmand voor de borst" dat herinnert aan het zware tuinders-bestaan in het Geestmerambacht en in het bijzonder in de polder Vroonermeer". Dit monument staat aan De Helling bij het Gezondheidscentrum Vroonermeer.	respondent genoemde beelden in de openbare ruimten zijn tot op heden nooit aangewezen als monument. Het concept erfgoedbeleid is niet bedoeld om monumenten aan te wijzen. Het geeft inzicht in de stappen die de gemeente in de komende jaren neemt om het erfgoed van de gemeente Dijk en Waard goed te borgen. Een van de stappen is de (her)inventarisatie van bepaalde erfgoedthema's en de herijking van de bestaande monumentenlijst. De gemeente waardeert het initiatief van de respondent om de drie objecten/ beelden te willen beschermen vanwege het cultuurhistorische verhaal waar zij symbool voor staan. In het kader van de herijking van de gemeentelijke monumenten, gaat de gemeente de drie objecten/ beelden nader onderzoeken en waarderen. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek kan bepaald worden of de drie objecten/ beelden in aanmerking komen voor een gemeentelijke monumentenstatus en opgenomen moeten worden in het erfgoedregister. De reactie van de respondent heeft niet geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid.
8 (organisatie, gezamenlijke reactie)	19 maart 2025	1. De ambitie om te waarderen en te beschermen is nog onvoldoende uitgewerkt in termen van gewenst resultaat, beoogde omgevingskwaliteit en benodigde erfgoedcapaciteit. 2. In de uitvoeringsparagraaf is opgenomen dat de meeste werkzaamheden nodig zijn voor het op orde brengen van de basis van het erfgoedbeleid voor het omgevingsplan, hoewel dit al in de WRO	1. Het uitgangspunt van het beleid is dat er geen erfgoed meer verloren gaat. De gemeente ziet het erfgoed als een belangrijke omgevingskwaliteit. De Omgevingswet schrijft voor dat al het erfgoed dat in aanmerking komt voor bescherming, wordt beschermd. Erfgoed is daarnaast één van de functies die bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving moet worden afgewogen.

		[voorganger Omgevingswet] was opgenomen. Respondent is van mening dat voor het wegwerken van deze achterstanden voldoende capaciteit is opgenomen, maar dat er onvoldoende capaciteit is opgenomen om erfgoed in de (toekomstige) ontwikkelingen te borgen. 3. Het erfgoedbeleid heeft de ambitie geen erfgoedwaarden ongemerkt verloren te laten gaan. Om dit te kunnen realiseren is naar mening van de respondent moet handhaving en toezicht voor erfgoed (monumenten) geïntensiveerd worden. In de handhavingsvisie 2023 – 2026 scoort erfgoed nu laag tot zeer laag. 4. Respondent pleit voor de uitbreiding van de capaciteit voor adviseur erfgoed om zo de gestelde ambitie haalbaar te maken op zowel het vlak van het inhalen van de achterstanden op het gebied van inventariseren en waarden als op het vlak van het versterken van de input van erfgoed op (toekomstige) ruimtelijke ontwikkelingen. 5. Algemeen concludeert de respondent dat de ambitie van het erfgoedbeleid nu nog te laag is en de voorliggende variant de minimale variant is die wenselijk is voor de gemeente Dijk en Waard. Respondent stelt voor meerdere opties aan de raad voor te leggen: - De 'Plus'- optie: Een optie waarin gedurende 2 jaar een tijdelijke aanvullende adviseur erfgoed wordt aangetrokken om de inventarisatie te versnellen. - De 'Basis' -optie: een optie waarbij de capaciteit voor erfgoed blijvend op 1,5 fte wordt gesteld. - De 'Minimale'-optie: voorliggende voorstel.	De gemeente staat nu voor de opgave om deze afweging te maken voor het opstellen van het omgevingsplan. Om deze reden worden randvoorwaarden opgesteld voor de omgang met het afzonderlijke erfgoed. Dat is maatwerk. Afhankelijk van het type erfgoed, de gaafheid en de waarde zal een passend beschermingsregime worden voorgesteld. De doelstelling hierbij is het behouden van de cultuurhistorische kenmerken zoals beschreven in de gebiedsbiografie Dijk en Waard. Voor specifieke objecten en structuren kan dat anders liggen. Omdat dit maatwerk is, is dat verder moeilijk te zeggen. Ter verduidelijking van deze visie is een zinsnede aan de tekst toegevoegd op pagina 22, die aangeeft dat de cultuurhistorische kenmerken zoals beschreven in de gebiedsbiografie Dijk en Waard de norm zijn. Voor de opmerking met betrekking tot de erfgoedcapaciteit wordt verwezen naar antwoord op punt 2 van de respondent. 2. In het erfgoedbeleid is nu rekening gehouden met de inzet van de vaste adviseur Erfgoed voor de lopende zaken met betrekking tot het inpassen van erfgoed in (toekomstige) ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Daarnaast is ruimte gereserveerd voor het begeleiden van de projecten om inventarisaties en waarderingen uit te voeren. Er is binnen de begroting voor erfgoed budget beschikbaar voor de inhuur van deskundigheid op deze projecten, waardoor de erfgoedcapaciteit incidenteel kan worden uitgebreid. Gezien de huidige situatie waarin bezuinigen eerder regel dan uitzondering zijn, is er voor gekozen om de erfgoedcapaciteit niet structureel uit te breiden.
--	--	--	--

		In alle opties zou toezicht en handhaving op een hoger niveau getild moeten worden.	Op pagina 43 is deze verduidelijking van de indeling van de erfgoedcapaciteit toegevoegd. 3. Op pagina 23 is een passage opgenomen over handhaving en toezicht op beschermde monumenten. Hierin is aangegeven dat: 'We zorgen dat in het handhavingsbeleid en de uitvoering daarvan het erfgoed adequaat wordt meegenomen'. Zoals door respondent aangegeven, loopt de Handhavingsstrategie tot 2026. Bij de vernieuwing van deze visie wordt ingezet op het aanscherpen van het beleid voor beschermde monumenten. Om deze actie inzichtelijker te maken is de tekst op pagina 23 van het erfgoedbeleid hierop aangepast. 4. Voor de beantwoording van dit punt wordt verwezen naar het antwoord op punt 2. 5. De voorliggende variant van het erfgoedbeleid kan gezien worden als de door respondent voorgestelde 'plus'-optie met als enige verschil dat het voorliggende beleid uitgaat van tijdelijke externe inhuur op projectbasis in plaats van als aanvullende adviseur erfgoed. Het voordeel van het inhuren van tijdelijke projectmatige inhuur is dat deze zich werkelijk op de projecten richt die op dat moment moeten worden uitgevoerd in plaats van dat deze zich in de waan van de dag toch op andere zaken richt. Daarnaast kan deze inhuur per project worden uitgekozen op de kennis van een specifiek onderwerp. Hiermee wordt voorkomen dat het zoeken naar een deskundige duizendpoot te veel tijd in beslag neemt. Er is bewust niet gekozen voor een versie met verschillende varianten. Dat wekt de indruk dat er veel ruimte is om te kiezen. Met betrekking tot ambitie 1 is er weinig keuzeruimte. Deze
--	--	---	--

			projecten zijn gericht op het voldoen aan de eisen van de Omgevingswet. Ambitie 2 gaat voornamelijk over communicatie en ondersteuning geven. Daarnaast geven we ruimte aan inwoners, organisaties en ondernemers van Dijk en Waard om zelf met ideeën te komen. Het staat de gemeenteraad vrij om bij het voorliggende voorstel aan te geven dat zij bepaalde (deel)projecten niet wil uitvoeren. De reactie van de respondent heeft geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid op pagina 22, 23 en 43.
9 (organisatie)	20 maart 2025 (telefonisch), 21 maart (mail).	1. Respondent juicht de interessante ambities in het voorliggende beleid toe. Het is een mooi stuk om te lezen. 2. Op pagina 21 staat aangegeven dat monumenteneigenaren het gevoel hebben dat de Adviescommissie erfgoed Dijk en Waard de situatie niet goed kent en dat ze het zouden waarderen als de commissie vaker op locatie komt kijken. Respondent herkent zich niet in dit beeld en stelt dat sinds 2024 er juist wel regelmatig bezoeken worden gebracht aan de locatie als er sprake is van een complex erfgoedvraagstuk. Als voorbeeld wordt de stolp aan de Middenweg genoemd. 3. Respondent leest op pagina 21 dat er in het vooroverleg een rol is weggelegd voor de erfgoedmedewerker voor het bezoeken van locaties. Respondent zou het beter vinden als de Adviescommissie Erfgoed Dijk en Waard en de adviseur erfgoed van de gemeente hier samen in	1. De gemeente waardeert de positieve grondhouding van de respondent ten opzichte van het erfgoedbeleid. 2. De gemeente heeft deze ontwikkeling op het gebied van de betrokkenheid van de Adviescommissie erfgoed Dijk en Waard bij ontwikkelingen aan beschermde monumenten en erfgoed onvoldoende belicht in het beleid. De tekst op pagina 21 is hierop aangepast. 3. De gemeente ziet een meerwaarde in het gezamenlijk optrekken in het contact met monumenteneigenaren. De tekst op pagina 21 is hierop aangepast. De reactie van de respondent heeft geleid tot een wijziging in het erfgoedbeleid op pagina 21.

		optrekken. Respondent wil hier graag praktische afspraken over maken.	
--	--	---	--

Overzicht 'WAS – WORDT' per wijziging

Reactie	Was	Wordt
Aanpassingen n.a.v. respondenten		
1	x	p. 29 <i>Mobiel en immaterieel erfgoed</i> Mobiel en immaterieel erfgoed, zoals varende en rollende erfgoed, gereedschappen en gebruiken, maken integraal onderdeel uit van het verhaal van Dijk en Waard. Samen met het archeologische, gebouwde en (cultuur)landschappelijke erfgoed zorgen ze voor een compleet verhaal van de gemeente Dijk en Waard. Mobiel en immaterieel erfgoed kan ook van betekenis zijn voor specifieke plekken in de gemeente. Op dit moment hebben we dit erfgoed nog niet allemaal goed in beeld gebracht. Het is nog onderbelicht. Samen met de historische verenigingen gaan we het mobiele en immateriële erfgoed in kaart brengen, zodat deze erfgoedwaarden aan het erfgoedregister en de digitale erfgoedkaart kunnen worden toegevoegd.
4	p. 35-36 <i>Basisonderwijs</i> Als je leerkrachten in het Dijk en Waardse basisonderwijs vraagt naar hun visie op erfgoedonderwijs dan benoemen ze dat erfgoedonderwijs kinderen helpt om verbinding te maken met hun geschiedenis, cultuur en de wereld om hen heen. Begrip voor lokale tradities, historische gebeurtenissen en culturele waarden helpen kinderen te begrijpen waar zij	p. 35 – 36 <i>Basisonderwijs</i> Als je leerkrachten in het Dijk en Waardse basisonderwijs vraagt naar hun visie op erfgoedonderwijs dan benoemen ze dat erfgoedonderwijs kinderen helpt om verbinding te maken met hun geschiedenis, cultuur en de wereld om hen heen. Begrip voor lokale tradities, historische gebeurtenissen en culturele waarden helpen kinderen te begrijpen waar zij vandaan komen en hoe hun omgeving in elkaar zit. Het is een hulp in actief burgerschap. Wij delen deze mening met de leerkrachten.

	vandaan komen en hoe hun omgeving in elkaar zit. Het is een hulp in actief burgerschap. Wij delen deze mening met de leerkrachten. In de afgelopen jaren zijn er al verschillende erfgoedonderwijsprojecten geweest. Zo is voor Heerhugowaard de digitale Erfgoedleerlijn Heerhugowaard gemaakt voor de groepen 5 tot en met 8. Binnen het voormalige Langedijk was er ook een boekje met verhalen en vragen over erfgoed. In november 2024 heeft een van de scholen in Sint Pancras zelf het initiatief genomen deze oudere erfgoedleerlijn uit te werken in samenwerking met een onderwijsspecialist en inzet van een gemeentelijke Cultuur en Kunst-subsidie. Met name uit dit laatste initiatief blijkt ook dat er bij de basisscholen een behoefte ligt om jaarlijks erfgoedonderwijs aan te bieden. Het aanbod is nu sterk versnipperd: het een is digitaal, het ander een verouderd boekje. Daarnaast is het gericht op specifieke delen van de gemeente. We willen naar één sterke, actuele leerlijn Erfgoed voor alle basisscholen in een Dijk en Waard, waarin aandacht is voor tastbare materialen en een bezoek aan één of meerdere monumenten in de gemeente. We zoeken ook naar meer inclusie voor alle scholen. Dat uit zich specifiek in het betrekken van het speciaal onderwijs bij de uitwerking van het lespakket. Zo gaat het onderwerp erfgoed ook echt leven voor alle leerlingen in Dijk en Waard. Wij gaan met de scholen in gesprek om samen te bepalen welke methode het best aansluit bij het onderwijs. Ook kijken we of er animo is voor het adopteren van een monument door een school, zodat de leerlingen alles te weten kunnen komen over hun monument. Ze kunnen dan een in het jaar de beste rondleiders voor familie, verzorgers en schoolgenoten worden. Door een bezoekenmoment te koppelen aan een activiteit met ouders of verzorgers, ontstaat een gedeelde belevenis van het erfgoed. De lokale musea zijn bij de ontwikkeling van het lespakket een belangrijke partner. Zij kunnen met hun ervaring en	De afgelopen jaren zijn er al stappen gezet richting erfgoedonderwijs. Tot 2019 konden scholen via de bibliotheek erfgoedleskisten lenen. Deze zijn in 2019 vervangen door de digitale Erfgoedleerlijn Heerhugowaard. Vanwege verschillende oorzaken werkt deze digitale applicatie niet meer. In het voormalige Langedijk is in de periode 2013-2017 een lesboekje over het lokale erfgoed gemaakt. Hoewel dit in de beginperiode goed werd gebruikt, is het inmiddels verouderd. Maar de behoefte om aandacht aan erfgoed te besteden bleef. In 2023 maakten twee basisscholen in Sint Pancras met financiële hulp van de gemeente een lessenserie over tuinders. Andere scholen konden dit idee uitbouwen en naar wens aanpassen, maar uiteindelijk is dat niet gebeurd. Daarentegen liet basisschool De Zonnewijzer (Heerhugowaard) recent nog, in 2024, erfgoedlessen op maat maken. Hiervoor kregen zij een landelijke en een gemeentelijke subsidie (Cultuureducatie met Kwaliteit). De verschillende initiatieven laten dat er bij de basisscholen een behoefte ligt om jaarlijks erfgoedonderwijs aan te bieden. Het aanbod is nu alleen sterk versnipperd: het een is digitaal, het ander een verouderd boekje en het volgende op maat gemaakt. Vaak is het nu gericht op specifieke delen van de gemeente. We willen naar één sterke, actuele leerlijn Erfgoed voor alle basisscholen in Dijk en Waard. Het moet een lesmethode worden waarin aandacht is voor tastbare materialen en een bezoek aan één of meerdere monumenten in de gemeente. Hierbij maken we, waar mogelijk, gebruik van wat er al is. Daarnaast zoeken we ook naar meer inclusie voor alle scholen. Dat uit zich specifiek in het betrekken van het speciaal onderwijs bij de uitwerking van het lespakket. Zo gaat het onderwerp erfgoed ook echt leven voor alle leerlingen in Dijk en Waard. Om tot zo'n lesmethode te komen, gaan we met de scholen in gesprek om samen te bepalen welke methode het best aansluit bij het onderwijs. Ook kijken we of er animo is voor het adopteren van een monument door een school, zodat de leerlingen alles te weten kunnen komen over 'hun' monument. Ze kunnen worden opgeleid tot gids, zodat ze een keer per jaar familie, verzorgers en schoolgenoten kunnen rondleiden. Door een bezoekenmoment te koppelen aan een activiteit met ouders of verzorgers, ontstaat een gedeelde belevenis van het erfgoed.
--	--	--

	deskundigheid een rol spelen in de locatiebezoeken en het ondersteunen van een erfgoedleerlijn. Ons doel is dat alle leerlingen van het basisonderwijs in ieder geval een keer per jaar in contact komen met het erfgoed van de gemeente en op deze manier meer verbondenheid krijgen met hun eigen leefomgeving. We gaan ons daarnaast inzetten om het onderwijs te betrekken bij archeologische opgravingen. Als er een opgraving van betekenis is, willen we met de uitvoerder afspraken maken over het bieden van een mogelijkheid om scholen op locatie te ontvangen voor een toelichting en een kennismaking met een archeologische opgraving. <i>Voortgezet onderwijs</i> Voor het voortgezet onderwijs ligt de behoefte anders dan voor het basisonderwijs. Het strak geregelde curriculum biedt weinig mogelijkheden om het lokale erfgoed aan de orde te brengen. We starten in de komende beleidsperiode gesprekken op met het voortgezet onderwijs om te onderzoeken of er behoefte is bij het voortgezet onderwijs en op welke wijze dit in het verplichte curriculum kan worden ingepast, bijvoorbeeld met een Canon van Dijk en Waard. We denken hierbij aan het combineren van gebeurtenissen uit de omgeving met de tijdvakken bij geschiedenis of vakken als maatschappijleer, economie of aardrijkskunde. Hierbij moet rekening gehouden worden met de invulling voor verschillende onderwijstypen (VBO, MAVO, HAVO en VWO).	De lokale musea zijn bij de ontwikkeling van het lespakket een belangrijke partner. Zij kunnen met hun ervaring en deskundigheid een rol spelen in de locatiebezoeken en het ondersteunen van een erfgoedleerlijn. Ons doel is dat alle leerlingen van het basisonderwijs in ieder geval een keer per jaar in contact komen met het erfgoed van de gemeente en op deze manier meer verbondenheid krijgen met hun eigen leefomgeving. We gaan ons daarnaast inzetten om het onderwijs te betrekken bij archeologische opgravingen. Als er een opgraving van betekenis is, willen we met de uitvoerder afspraken maken over het bieden van een mogelijkheid om scholen op locatie te ontvangen voor een toelichting en een kennismaking met een archeologische opgraving. <i>Voortgezet onderwijs</i> Voor het voortgezet onderwijs ligt de behoefte anders dan voor het basisonderwijs. Het strak geregelde curriculum biedt weinig mogelijkheden om het lokale erfgoed aan de orde te brengen. We starten in de komende beleidsperiode gesprekken met het voortgezet onderwijs om te onderzoeken of er behoefte is bij het voortgezet onderwijs. We onderzoeken op welke wijze dit in het verplichte curriculum kan worden ingepast, bijvoorbeeld met een Canon van Dijk en Waard. We denken hierbij aan het combineren van gebeurtenissen uit de omgeving met de tijdvakken bij geschiedenis of vakken als maatschappijleer, economie of aardrijkskunde. Hierbij moet rekening gehouden worden met de invulling voor verschillende onderwijstypen (VBO, MAVO, HAVO en VWO).

6	p. 24-26 <i>Agrarisch erfgoed: boeren en tuinders</i> Niets is meer verbonden met Dijk en Waard dan de geschiedenis van de tuinders en boeren. Dat blijkt ook uit de reactie van de inwoners op de vraag in de online vragenlijst welke beroepen en gebruiken echt bij Dijk en Waard horen (bijlage 3). Verschillende van de voor Noord-Holland kenmerkende stolpboerderijen hebben een status gekregen als beschermd rijksmonument, gemeentelijk monument of karakteristiek pand. Deze monumenten zijn goed beschermd voor de toekomst. Het agrarische erfgoed omvat echter veel meer dan alleen maar beschermde stolpboerderijen. Deze boerderijen verliezen hun betekenis als het erf waarop ze staan verloren gaat en bijvoorbeeld volledig wordt verhard of bijgebouwen worden gesloopt. Als beeldbepalend aangemerkt of in het geheel niet beschermd agrarisch erfgoed, zoals (stolp)boerderijen, koolschuren en andere agrarische bijgebouwen, zijn sterk aan sloop en wijziging onderhevig. Op deze manier verdwijnt steeds meer van de karakteristieke agrarische cultuur die ooit zo bepalend was voor onze gemeente. We gaan daarom beter kijken welke kenmerken bepalend zijn voor de kwaliteit en de historische herkenbaarheid van de agrarische cultuur. We onderzoeken of we al de stolpen van Dijk en Waard in beeld hebben. Daarnaast onderzoeken we welke waarden de agrarische erven hebben met bijvoorbeeld windsingels, boomgaarden en agrarische bijgebouwen, zoals koolschuren. Om hoeveel objecten dit precies gaat, weten we nu niet omdat we dit niet eerder in kaart hebben gebracht.	p. 24 – 26 <i>Agrarisch en groen (agrarisch) erfgoed: boeren en tuinders</i> Niets is meer verbonden met Dijk en Waard dan de geschiedenis van de tuinders en boeren. Dat blijkt ook uit de reactie van de inwoners op de vraag in de online vragenlijst welke beroepen en gebruiken echt bij Dijk en Waard horen (bijlage 3). Verschillende van de voor Noord-Holland kenmerkende stolpboerderijen hebben een status gekregen als beschermd rijksmonument, gemeentelijk monument of karakteristiek pand. Deze monumenten zijn goed beschermd voor de toekomst. <i>Groen erfgoed en bijgebouwen</i> Het agrarische erfgoed omvat echter veel meer dan alleen maar beschermde stolpboerderijen. Ze zijn onderdeel van een functioneel systeem dat bestaat uit een erf met beplanting, akkers, moestuinen, boomgaarden, e.d. Deze onderdelen zijn aan te duiden als groen erfgoed, maar in deze functie ook onderdeel van het agrarisch erfgoed van de gemeente Dijk en Waard. De gebouwde boerderijen verliezen hun betekenis als het erf waarop ze staan verloren gaat en bijvoorbeeld volledig wordt verhard of bijgebouwen worden gesloopt. Als beeldbepalend aangemerkt of in het geheel niet beschermd agrarisch erfgoed, zoals (stolp)boerderijen, koolschuren en andere agrarische bijgebouwen, zijn sterk aan sloop en wijziging onderhevig. Op deze manier verdwijnt steeds meer van de karakteristieke agrarische cultuur die ooit zo bepalend was voor onze gemeente. We gaan daarom beter kijken welke kenmerken bepalend zijn voor de kwaliteit en de historische herkenbaarheid van de agrarische cultuur. We onderzoeken of we al de stolpen van Dijk en Waard in beeld hebben. Daarnaast onderzoeken we welke waarden de agrarische erven hebben met bijvoorbeeld windsingels, boomgaarden en agrarische bijgebouwen, zoals koolschuren. Voor deze onderdelen worden omgangsregels opgesteld, zodat voor iedereen duidelijk wordt welke waarden deze onderdelen bevatten en hoe ermee moet worden omgegaan. Om hoeveel objecten en/of structuren dit precies gaat, weten we nu niet omdat we dit nog niet eerder in kaart hebben gebracht.
---	--	--

	Voor de (nu) niet beschermde objecten sluiten we aan op de provinciale Stolpenwaarderingskaart en richtlijnen voor behoud en de bescherming van onbeschermde stolpen. Zo kunnen bij ontwikkeling van dit agrarische erfgoed inzetten op het in standhouden van de erfgoedwaarden van een locatie. Voor erven en bijgebouwen stellen, waar mogelijk samen met andere gemeenten in de regio, een handboek op voor de omgang met erven. Door adequate regels blijft de agrarische identiteit van gemeente Dijk en Waard ook in de toekomst herkenbaar. We sluiten hiermee aan op bijvoorbeeld onze eigen lintenvisie en de ervenhandboeken van Landschap Noord-Holland. Dit zijn documenten die bedoeld zijn om richting te geven, initiatiefnemers te inspireren en enthousiasmeren voor de bestaande kwaliteit van een gebied. Maar waar nodig kunnen we hiermee ook sturen op behoud van waarden. Om dit kracht bij te zetten onderzoeken we of een aanvullende bescherming via een functietoebedeling in het omgevingsplan een meerwaarde biedt voor het behoud van erfgoedwaarden op bepaalde specifieke locaties. Wanneer bedrijfsvoering bij nog functionerende boerderijen en tuinders wordt beëindigd bepalen we op basis van de aanwezige erfgoedwaarden wat de noodzaak is en wat de mogelijkheden zijn voor herbestemming. De inventarisatie van het agrarisch erfgoed vormt hiervoor dan de basis. Indien de inventarisatie nog niet heeft plaatsgevonden zal het specifieke object eerst worden onderzocht op erfgoedwaarden. Herbestemming van een voormalig agrarische locatie hoeft dan niet gelijk te staan aan het verlies van de kenmerkende agrarische erfgoedwaarden die daarbij horen. Als onderdeel van het agrarisch erfgoed behoren ook de kenmerkende geestgronden van Sint Pancras. Doordat	<i>Stolpen</i> Voor de (nu) niet beschermde objecten sluiten we aan op de provinciale Stolpenwaarderingskaart en richtlijnen voor behoud en de bescherming van onbeschermde stolpen. Zo kunnen bij ontwikkeling van dit agrarische erfgoed inzetten op het in standhouden van de erfgoedwaarden van een locatie. Voor erven en bijgebouwen stellen, waar mogelijk samen met andere gemeenten in de regio, een handboek op voor de omgang met erven. Door adequate regels blijft de agrarische identiteit van gemeente Dijk en Waard ook in de toekomst herkenbaar. We sluiten hiermee aan op bijvoorbeeld onze eigen lintenvisie en de ervenhandboeken van Landschap Noord-Holland. Dit zijn documenten die bedoeld zijn om richting te geven, initiatiefnemers te inspireren en enthousiasmeren voor de bestaande kwaliteit van een gebied. Waar nodig sturen we hiermee ook op behoud van waarden. Om dit kracht bij te zetten regelen we een aanvullende bescherming via een functietoebedeling in het omgevingsplan voor het behoud van erfgoedwaarden op bepaalde specifieke locaties. Wanneer bedrijfsvoering bij nog functionerende boerderijen en tuinders wordt beëindigd bepalen we op basis van de aanwezige erfgoedwaarden wat de noodzaak is en wat de mogelijkheden zijn voor herbestemming. De inventarisatie van het agrarisch erfgoed vormt hiervoor dan de basis. Als de inventarisatie nog niet heeft plaatsgevonden zal het specifieke object eerst worden onderzocht op erfgoedwaarden. Herbestemming van een voormalig agrarische locatie hoeft dan niet gelijk te staan aan het verlies van de kenmerkende agrarische erfgoedwaarden die daarbij horen. <i>Geestgronden</i> Tot het agrarisch erfgoed van Dijk en Waard behoren ook de kenmerkende geestgronden van Sint Pancras. Doordat deze open ruimten binnen het dorp nauw verbonden zijn met het ontstaan van het dorp en de leefwijze van de inwoners, rekenen we deze plekken tot ons erfgoed. De huidige kaders voor deze gronden leiden ertoe dat er onduidelijkheid is over hoe kan worden omgegaan met bebouwingswensen op deze locaties. De besloten ligging van deze terreinen maken dit erfgoed daarnaast
--	---	---

	deze open ruimten binnen het dorp nauw verbonden zijn aan het ontstaan van het dorp en de leefwijze van de inwoners, rekenen we deze plekken tot ons erfgoed. De huidige kaders voor deze gronden leiden ertoe dat er onduidelijkheid is over hoe kan worden omgegaan met bebouwingswensen op deze locatie. De besloten ligging van deze terreinen maken dit erfgoed nauwelijks beleefbaar. De gronden raken daardoor ook onbekend als erfgoed en verliezen aan functionele waarde. We gaan nader onderzoeken hoe deze gronden beter benut en beleefd kunnen worden.	nauwelijks beleefbaar. De gronden raken daardoor ook onbekend als erfgoed en verliezen aan functionele waarde. We doen onderzoek naar hoe deze gronden beter benut en beleefd kunnen worden. Hetgeen tot eenduidige omgangsregels voor dit specifieke erfgoed zal leiden. We gebruiken het onderzoek van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 'Geesten van Holland (2020)', als leidraad en als basis voor de definiëring van de geestgronden.¹ Hiermee beantwoorden we dan ook de vraag of gebieden in het omgevingsplan en het erfgoedregister terecht als geestgronden zijn aangemerkt of dat er wellicht gebieden zijn die deze status niet zouden moeten hebben. Ook bekijken we of er gebieden zijn die deze functie-aanduiding nu niet hebben, maar wel zouden moeten krijgen.
8	1. P. 22 <i>Voorwaarden erfgoed</i> Het erfgoed moet in het omgevingsplan (en DSO) voorzien worden van passende beschermingsregels, die er op gericht zijn belangrijke erfgoed waarden voor de toekomst te behouden. Voor de beschermde monumenten zijn deze regels al opgenomen in de Verordening Fysieke Leefomgeving (2024).[...] 2. p. 43 Voor het vakgebied erfgoed is 36 uur (1 fte) beschikbaar. Deze fte is momenteel ingevuld. De functie omvat de advisering over erfgoed aan collega's met betrekking tot (toekomstige) ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, inwoners of andere initiatiefnemers en de uitvoering en begeleiding van	1. P. 22 <i>Voorwaarden voor erfgoed</i> Het erfgoed moet in het omgevingsplan (en DSO) voorzien worden van passende beschermingsregels, die er op gericht zijn belangrijke erfgoedwaarden voor de toekomst te behouden. Als uitgangspunt hanteren we dat de cultuurhistorische kenmerken zoals omschreven in de gebiedsbiografie Dijk en Waard voor de toekomst behouden blijven. Op object- en structuurniveau is er meer sprake maatwerk, dat afhankelijk is van de specifieke kenmerken van het betreffende object of de betreffende structuur. Voor de beschermde monumenten zijn deze regels al opgenomen in de Verordening Fysieke Leefomgeving (2024).[...] 2. p. 43 Voor het vakgebied erfgoed is 36 uur (1 fte) beschikbaar. Deze fte is momenteel ingevuld. De functie omvat de advisering over erfgoed aan collega's met betrekking tot (toekomstige) ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, inwoners of andere initiatiefnemers en de uitvoering en begeleiding van erfgoedprojecten met publieksbereik, zoals

¹ Definities gebruikt door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1) Een geest is in cultuur gebrachte grond op de strandwallen van Noord- en Zuid-Holland, en wordt in historische bronnen ook wel aangeduid als *geestland* en 2) Een geest is een nederzittingsgeografische of geomorfologische aanduiding voor op de kaart te onderscheiden structuren, met name complexen van akkerland, ingebed in of gecombineerd met een stelsel van wegen en paden op de strandwallen.

	erfgoedprojecten met publieksbereik, zoals erfgoedinformatievoorzieningen in de openbare ruimte en contacten met het erfgoednetwerk. 3. p.23. <i>Handhaving</i> Als gemeente hebben we de zorg voor rijksmonumenten, provinciale en gemeentelijke monumenten. Bij ontwikkelingen en aanvragen voor omgevingsvergunningen hebben we vooraf een toetsende rol. Niet iedere eigenaar overlegt vooraf met de gemeente of vraagt een vergunning aan voordat hij start met het aanpassen van zijn monument. De oorzaak kan in verschillende redenen liggen, variërend tussen onbekendheid met regels en bewuste keuzes. Gemeenten zijn ook het bevoegd gezag voor toezicht en handhaving van de regels voor onder andere beschermde monumenten (artikel 18.21 Omgevingswet). We zorgen dat in het handhavingsbeleid en de uitvoering daarvan het erfgoed adequaat wordt meegenomen. Zo voorkomen we blijvende schade aan ons erfgoed.	erfgoedinformatievoorzieningen in de openbare ruimte en contacten met het erfgoednetwerk. Er is daarbij voldoende budget beschikbaar om de noodzakelijke projecten uit de eerste ambitie grotendeels uit te laten voeren door deskundige inhuur op projectbasis. Hiermee wordt de adviseur erfgoed te ontlast en kan zich daarbij meer richten op de lopende en toekomstige processen met betrekking tot ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. 3. p.23 <i>Handhaving</i> Als gemeente hebben we de zorg voor rijksmonumenten, provinciale en gemeentelijke monumenten. Bij ontwikkelingen en aanvragen voor omgevingsvergunningen hebben we vooraf een toetsende rol. Niet iedere eigenaar overlegt vooraf met de gemeente of vraagt een vergunning aan voordat hij start met het aanpassen van zijn monument. De oorzaak kan in verschillende redenen liggen, variërend tussen onbekendheid met regels en bewuste keuzes. Gemeenten zijn ook het bevoegd gezag voor toezicht en handhaving van de regels voor onder andere beschermde monumenten (artikel 18.21 Omgevingswet). We zorgen dat in de handhavingsstrategie en de uitvoering daarvan het erfgoed adequaat wordt meegenomen. Bij de vernieuwing van de handhavingsstrategie in 2025/ 2026 kijken we opnieuw naar de risicoanalyse voor het beschermde erfgoed en stellen we de score bij naar een voor het erfgoed passen niveau. Zo voorkomen we blijvende schade aan ons erfgoed.
9	p. 21 <i>Monumentenvergunningen en locatiebezoek</i> [...] In de afgelopen jaren waren we niet altijd even goed bereikbaar voor monumenteneigenaren. Dit gaan we anders doen. De adviseur Erfgoed wordt het eerste aanspreekpunt voor monumenteneigenaren over plannen die zij hebben voor hun monument. De onafhankelijke Adviescommissie	p.21 <i>Monumentenvergunningen en locatiebezoek</i> [...] In de afgelopen jaren waren we niet altijd even goed bereikbaar voor monumenteneigenaren. Dit gaan we anders doen. De adviseur Erfgoed wordt het eerste aanspreekpunt voor monumenteneigenaren voor plannen die zij hebben voor hun monument. Daarnaast bieden we betere basiskennis aan voor monumenteneigenaren (ambitie 2, stap 2, pagina 35). De onafhankelijke Adviescommissie Erfgoed Dijk en Waard (Erfgoedcie)

	Erfgoed blijft hierbij het formele adviesorgaan voor het college van burgemeester en wethouders met betrekking tot aanvragen voor omgevingsvergunningen voor monumenten. De adviseur Erfgoed richt zich op de periode vóór de definitieve vergunningsaanvraag. In deze fase ondersteunen we eigenaren actief met onze kennis en ervaring. Ook geven we, waar nodig, een vooradvies mee aan de Adviescommissie Erfgoed. Zo voorzien we de adviescommissie van belangrijke informatie vanuit onze kennis en het beleid van de gemeente. Deze informatie is nodig om vergunningen voor beschermde monumenten goed te beoordelen. Waar onze kennis niet toereikend is, verwijzen we monumenteneigenaren door naar andere deskundigen of vragen wij de historische verenigingen om hulp over de specifieke erfgoedwaarden van een plek. Uit de gesprekken met monumenteneigenaren is naar voren gekomen dat zij vaak het gevoel hebben dat de Adviescommissie Erfgoed de situatie niet altijd goed kent. Zij zouden het waarderen als er ook iemand op locatie komt kijken, zeker wanneer het complexere situaties betreft. Wij zien hierin een rol voor de adviseur Erfgoed die als onderdeel van het vooradvies de locatie kan bezoeken om de situatie ter plekke te bekijken en de details daarover met de Adviescommissie Erfgoed te delen. De noodzaak tot vooradvies en locatiebezoek wordt besproken aan de intake- en omgevingstafels. Indien er sprake is van een aanvraag omgevingsvergunning wordt met de afdeling VTH een afspraak gemaakt over eventuele locatiebezoeken en vooradviezen.	blijft hierbij het formele adviesorgaan voor het college van burgemeester en wethouders met betrekking tot aanvragen voor omgevingsvergunningen voor monumenten. Uit de gesprekken met monumenteneigenaren is naar voren gekomen dat zij in sommige gevallen het gevoel hebben dat de Erfgoedcie de situatie niet altijd goed kent. Zij zouden het waarderen als de commissie vaker op locatie komt kijken, zeker wanneer het complexere situaties betreft. In 2024 is door de Erfgoedcie al een start gemaakt met het verbeteren van deze situatie. Ze heeft in dat jaar bij complexe erfgoedvraagstukken een bezoek aan de locatie gebracht om de voorgestelde ontwikkeling beter te kunnen beoordelen. Wij zien hierin ook een rol voor de adviseur Erfgoed die samen met de Erfgoedcie en, in minder complexe situaties ook zelfstandig, de locatie kan bezoeken om de situatie ter plekke te bekijken. We gaan verder op de ingeslagen weg en gaan we door met het maken van locatiebezoeken. Ook versterken we in de vooroverlegfase de betrokkenheid van de adviseur Erfgoed en Erfgoedcie bij ontwikkelingen aan beschermde monumenten, zodat eigenaren weten dat ze er niet alleen voor staan. Waar onze kennis niet toereikend is, verwijzen we monumenteneigenaren door naar andere deskundigen of vragen wij de historische verenigingen om hulp over de specifieke erfgoedwaarden van een plek.
--	---	---

Ambtelijke aanpassingen		
Herinneringsmonumenten en Stolpersteinen	x	p.37 <i>Herinneringscultuur en Stolpersteinen</i>

		Herdenken is een belangrijk onderdeel van onze cultuur. Historische gebeurtenissen, positief of negatief, of personen uit het verleden nemen vaak een belangrijke plaats in binnen een gemeenschap. Door stil te staan bij zo'n gebeurtenis of bij een historische persoon leren we voor de toekomst en draagt het bij aan nieuwe vormen van verbinding. Soms kan een herinnering pijnlijk of confronterend zijn. Dat vraagt extra aandacht hoe hier mee wordt omgegaan. Een voorbeeld hiervan zijn de Stolpersteine, de Struikelstenen, die de slachtoffers van het nationaalsocialisme uit de Tweede Wereldoorlog herdenken. Op 19 maart 2025 is de eerste Stolpersteine in de gemeente Dijk en Waard geplaatst. We kunnen ons voorstellen dat het niet bij deze ene blijft. Maar er zijn ook andere redenen te bedenken die vragen om een tastbare herinnering aan het verleden op een specifieke plek. Op zo'n plek kan dan een herinneringsmonument worden opgericht. Voor al deze herinneringsmonumenten en Stolpersteinen gaan we een duidelijk kader met (interne) werkafspraken opstellen, waarmee we de herinneringscultuur in Dijk en Waard willen ondersteunen. Hierin wordt onder andere opgenomen wanneer er sprake is van een herinneringsmonument en wie welke verantwoordelijkheid heeft binnen het proces. Daarbij rekenen we op de samenleving om met passende initiatieven te komen voor plekken van (historische) betekenis. Er is een grijs gebied tussen kunstwerken in de openbare ruimte, die veelal in opdracht voor een specifieke plaats in de gemeente zijn ontworpen. Hoewel deze naar een historische situatie kunnen verwijzen, is dat meestal niet het geval. Herinneringsmonumenten hebben bovenal als doel een bepaalde situatie te herinneren of een gebeurtenis onder de aandacht te brengen. Om dit grijze gebied tussen kunst in de openbare ruimte en herinneringsmonumenten op een goede wijze te overbruggen, werken we hierbij samen met de afdeling Sociaal Domein (Kunst) en met de afdeling Beheer Ruimte. Vanuit ieders eigen expertise maken we een integrale afweging voor de omgang met herinneringsmonumenten en Stolpersteinen.
--	--	---

Verduurzaming monumenten	p. 28 [...] De gemeente biedt via de 'Subsidie voor isolatie van uw woning' een subsidiemogelijkheid voor verduurzaming van woningen. Deze subsidie wordt ook ter beschikking gesteld voor het verduurzamen van gemeentelijke monumenten. Het kan echter zijn, dat vanwege de eisen die aan gemeentelijke monumenten worden gesteld, bij verduurzaming van monumenten niet aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan. Dat kan het geval zijn als de isolatiewaarde van bijvoorbeeld voor monumenten geschikt isolatieglas niet voldoet aan de minimale isolatiewaarde die als eis voor de subsidie wordt gesteld. We nemen deze optie mee in het onderzoek naar aanvullende subsidie voor gemeentelijke monumenten, zoals benoemd bij ambitie 2, stap 6. Daarnaast zijn er voor zowel rijksmonumenten als provinciale en gemeentelijke monumenten subsidies beschikbaar via het nationaal restauratiefonds voor een duurzaamheidsadvies van een gespecialiseerde monumentenadviseur.	p. 28 [...] De gemeente biedt via de 'Subsidie voor isolatie van uw woning' een subsidiemogelijkheid voor verduurzaming van grondgebonden woningen. De subsidie loopt nog tot het einde van 2026 en wordt ook ter beschikking gesteld voor het verduurzamen van gemeentelijke monumenten, voor zover deze voldoen aan de beoordelingscriteria. Het kan echter zijn, dat vanwege de eisen die aan gemeentelijke monumenten worden gesteld, bij verduurzaming van monumenten niet aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan. Dat kan het geval zijn als de isolatiewaarde van bijvoorbeeld voor monumenten geschikt isolatieglas niet voldoet aan de minimale isolatiewaarde die als eis voor de subsidie wordt gesteld. We nemen deze optie mee in het onderzoek naar aanvullende subsidie voor gemeentelijke monumenten, zoals benoemd bij ambitie 2, stap 6. We kijken hierbij ook naar mogelijke samenwerking met andere partijen zoals het Duurzaam Bouwloket.
Beeldbepalende en karakteristieke panden Langedijk	Bijlage 2 Geen K&C – objecten uit de vm. gemeente Langedijk	Bijlage 2 Lijst aangevuld met de K&C- objecten van de vm. gemeente Langedijk.